

הוא לא הכיר את עירו

כנה מיקום החלונות והתנורים, וגם את המיטות לא הזיוו ואולי אפילו הטפטים על הקיר עודם מאו. וכמובן: במקום תמונת-דיוקנו של סב המישפחה ביום עלייתו למכה, תלויה תמונת דיוקנו של האדמו"ר מוויזניץ או ממקום אחר.

הכותב מקווה, קוראים יקרים, כי הצליח גם הוא, בפיסקה האחרונה, לעורר בכס רגש הקרוב לדמעות. ואם אין די בכך, הרי יוכל לספר לכם סיפור נוגע-ללב על ילד ערבי קט ותם החוזר כעבור שנים אל בית ילדותו ברמלה או בחיפה או ביפו, וכולו כואב את הבית שילדים אחרים משתקים בו, והוא פורץ החוצה כמי שנפגע ונפצע. ויש סיפור עצוב מזה, על יליד לוד או באר-שבע שלא יוכל אפילו להביא צוות טלוויזיה או ביתו לשעבר, שכן הגבול סגור בפניו מזה כ"ח שנים. ואולי הצליח הכותב לשכנע את הקוראים כי טראגדיה א' אינה גדולה מטרסגדיה ב', וזו אינה חשובה מהטראגדיה ג' וכו'. אולי גם הצליח לבטא בשורות אלה את אכזבתו מאדם המחבר ספרים ואשר התנסה בחוויית-הפליטות — ממנו ציפה ה"כותב כי יילחם בפליטות באשר היא. ייתכן שהי"ל, "סופר" היא רק הגדרת מיקצוע לצרכי מס. והגדרה זו מתחלקת לענפי מישנה: סופר-בלשים, סופר-מדע-בידיוני, סופר-שואה...

וגם דבר נוסף למדנו מן הסיפור, על נדידת התמונות: כיצד תפסה תמונת האיקונין ברומניה את מקום תמונת-האדמו"ר, ואילצה את תמונת האדמו"ר לנדוד מזרחה ולתפוס את מקום תמונת החאג', וגם למדנו שעכשיו מסתובב איש עם תמונה של חאג' ביד, והוא מחפש קיר בשביל לתלות אותה עליו.

מיוחד של ריגשה היא העובדה המעציבה שהסופר גורש (או ברח) מעירו, כתוצאה — וכחלק קטן, אבל בהחלט לא בלתי-חשוב — ממה שאנו מכנים "השואה".

ועם כל זאת, בתוך מערכת הזיכור הריגשית אותה עובר הסופר ועליה הוא מדווח לנו, הקור"אים, באמצעות הטלוויזיה או מוסף-העיתונות, ישנה נקודה אחת אשר היא מאד בלתי-נעימה, אם לא מביכה, אם לא קהת-רגשות.

שכן חלק לא מבוטל מקוראי הכתבה העצובה הזאת יושב בערים ובשכונות ובבתים המכונים ב"שפתו היבשה של מינהל-המקרקעין, "רכוש נטוש".

ובאותם בתים בהם מדפדים הקוראים במוסף-ערב השבת עומדים הרהיטים בדיוק במקום שבו עמדו הריטי הקודמים להם. בתים אשר בהם לא הש-

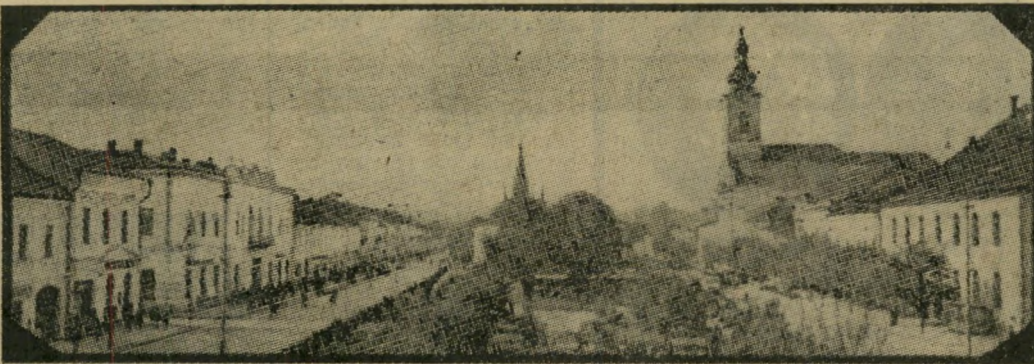
נהנה מה שראיתי: הבית, כמוהו כעיר כולה. לא נשתנה כל עיקר. אותם רהיטים, אותו נייר המדבק על גבי הקירות. אותו תנור עשוי לבנים... הדיירים לא הזיוו אפילו את המיטות. לא מצאו מקום חדש לטולחנות... אבד. על הכותל באותו מקום בו היה תלוי פסל דיוקנו של האדמו"ר ישראל-המדינאי. היו תלויות דמויות. איקונין נוצרי... פרצתי החוצה. כמי שנפגע ונפצע... * הסופר אלי ויזל שב לעירו ולביתו בסיגט. רומניה. עם צוות טלוויזיה

(לא הכרתי את עירי, מאת אלי ויזל. ידיעות, 12.11.76)

מה קורה כאשר סופר, פליט, חוזר לעיר מורדתו ולבית-מגוריו, אחרי עשרות שנים? כתבה אוטוביוגרפית שכולה דיכדוך, אימה, מחנק, ודמעות. העיר אינה אותה עיר, האנשים אינם אותם אנשים. הקהילה היהודית אינה מה שהייתה, המישטר הוא לא אותו מישטר. הכל זר ומנוכר, הכל השתנה. רק המתים נשארו מתחת למצבות, כאילו לשמור על העבר ולהזכירו לדורות הבאים. סיפור עצוב.

ואין כאן, חלילה, כל כוונה לשים ללעג את הכתבה הנ"ל. גם העובדה שהסופר הפליט, אלי ויזל, חזר להתוודע עם יגונותיו וזכרונותיו ופרצתי רגשותיו אל מול אורות-הטונגסטון ומצלמות-הצבע של צוות טלוויזיה אמריקאי, אינה הסיבה לכתיבת קטע זה. שהרי זכותו של כל אדם לחזור אל עברו, ואפילו בפומבי — אם מישור מוכן לממן זאת. האמת היא, ששיבה לבית-הילדות היא דבר נוגע ללב. גם אם בית ילדותך נמצא במרחק של ששה גושי בניינים מבית מגוריך הנוכחי, תחוש התרגשות למראה החצר בה שיחקת. תשמח לזהות את העץ שממנו נפלת פעם, ואת פת האשפה שמאחוריו התחבאת. תיזכר בשימחה כי הפריג'י"ר דר של הדיירים הנוכחיים עומד בדיוק במקום בו עמד מקרר-הקרח הישן של הורייך ועל המסמר שהייתה תלויה תמונת סבך המנוח, תלויה תמונת סבך המנוח של אדם זר. ואז, ארטרטו מתלחחות העיניים ואתה נאנח ואומר בקול מלאכול, "כן כן, ככה זה..." שתרגמו לעברית: "הו, הו, איר ש'הזמן רץ".

על אחת כמה וכמה מרגש הדבר כאשר סופר חוצה אוקיאנוס כדי לראות את עיר מולדתו אותה עזב לפני שלושים שנה. ומה שמוסיף לזה מימד

סיגט, לוד, ביאליסטוק, יפו, בודאפשט, רמלה, וילנה, באר-שבע — מראה כללי

ערב מהנה

לקראת החצנה המיוחדת שעמדה להיערך בתיאטרון המכובד בחסות אישים ושרים, התכוננה משה עמית במלוא המרץ. היה זה ידיו, אדם בעל קשרים, שהשיג לעמיתים שני כרטיסים, ממש אחרי רונים, למופע.

בבוקר הלכה ג' עמית למספרה, לסדר את השערות, ומר עמית הקדים את שובו מן העבודה. עם בייבי-סיטר תיאמו כבר בתחילת השבוע.

מייד אחרי ארוחת-הערב המוקדמת פנה מר עמית אל המקלחת, בעוד ג' עמית התיישבה ליד שולחן האיסוף והתקיינה את עור פניה לקראת המאורע. אחר הוציאה מן הארון את חליפתה החדשה ועבור בעלה הכינה את זקט העור הספורטיבי שקנו בחאמ"ב. מר עמית יצא מן המקלחת ועל פניו המגולחים למעשה מנה נכבדה של אפרט-שייב ריחני.

הם הקדימו לצאת, כדי לתפוס חנייה, ונעלו את הבית במעול הביטחון. כל מקומות-החנייה היו תפויים, והם נאלצו לחנות במרחק ניכר מן התיאטרון. במאיה, ראו כמה וכמה פרופסורים, שופטים ומנהלי-מישרדים, ומר עמית נקב בשמותיהם באוזני אשתו המתפעלת. אחר הצביע ג' עמית על שני קריינים מהטלוויזיה ועל אשתו של מיליונר ידוע. גם קנו תוכניה.

לבסוף התיישבו במקומותיהם וראו כיצד מתמלאת אות שורות המזמנים באישים ושרים. כשהחשיך האור, לס, הכניז משקפים — לראות את המתרחש על הבמה ביתר-חדות. היתה זו הצגת-מחאה חריפה נגד העוני. המישחק היה מצויין.

ספארטה, אבל עם כזה...

לרגל הענקת פרס-נובל לפז בלו, העניקה לו הטלוויזיה הישראלית ראיון מיוחד (מה דעתך על מימשל קארטר וכו') ובו נתבקש הסופר להשוות את ישראל לדימוי הידוע של אתונה או ספארטה.

על כך ענה מר בלו המנומם, כי ישראל היא שיקוב של אתונה וספארטה. נגע לדיבו, כך אמר, מראה היילי-מילואים שהמשיכו בהכנותיהם לבחינות סוף-השנה, מייד עם תום מלחמת ששת-הימים. קצת ספארטה, אסיכון, וקצת אתונה.

לכותב העמוד, לעומת זאת, לא העניקו שום פרס ואף לא ראייונו לרגל קבלת פרס כדשחו ולדיבו לא נגעו היילי-מילואים המתכוננים לבחינות, שכן מוכרים לו היילי-מילואים לא מעטים אשר לא נבחנו מאז הסקר. והעיקר — נימוסי גרועים, והוא יכול לחזק על דעתו של מר בלו ולפעון בריש גלי: ספארטה.

ספארטה, אבל עם תדמית אתונאית. ספארטה, אבל עם מצה מקומט נוסח אתונה. ועם ספר ביד נוסח אתונה, ועם משקפיים נוסח אתונה ועם פיפ נוסח אתונה, ועם זר עליונית.

ספארטה חמושה וקשוחה, אבל עושה סימפוזיונים לפני היציאה למלחמה ואחרי סיומה, ממש כמו אתונה. ספארטה המגדלת אנשירות מתפתלים ומתלכטים, בנימה אתונאית, כיצד להיות ספארטאנים יותר. ספארטה, שהגתה לראשונה את השימוש הקדוש שבין המלחמה, האדמה והרוח. ספארטה שהכוהנים שלה נושאים דרגות גנרליים והגנרלים שלה משמשים ככוהני-דת. ספארטה המקוננת על גורל ענייה, אבל המשאבים שלה הולכים אל חרשיה-ברזל. ספארטה שהביטחון לגביה הוא ערך, ולא אמצעי, וידידה מחונכים מינקות לרוח ההתנדבות ליחידות לוחמות מוכחות. ספארטה שמשורריה קושרים כתרים לדם ולנחשת.

ספארטה, ששודחת צוות טלוויזיה לאתונה, כדי לברר מדוע למה הרוחות יושב שם איזה יווני אחד וכותב ספרים סתם, ועוד זוכה בפרס.